

Імператор Священної Римської імперії Леопольд II та його монети на території Західної України

Олександр Каглян (Київ)

Олександр Огуй (Чернівці)

Сергій Пивоваров (Чернівці)

Leopold II, the third son and ninth child of the Emperor Franz I Lotharingian and Empress Maria Theresia, inherited "the mother's kind and magnanimous heart and father's sober mind and pedantry, hard sensuality that manifested in 17 children". The paper describes money

circulation in West Ukrainian territory and contains mini-Catalogue of Leopold's II coins.

Als dritter Sohn und neuntes Kind des Kaisers Franz I. aus Lothringen und der Kaiserin Maria-Theresa hat er von der Mutter Dein gutmuetiges und edelmuetiges Herz und vom Vater einen klaren Kopf und Pedanterie sowie starke Sinnlichkeit geerbt, die sich in 17 Kindern zeigte".

Леопольд II, Божою милістю імператор Священної Римської імперії Німецької нації, король Германський (Німецький), Угорщини, Галичини і Лодомерії (Волині), архикнязь Австрійський, великий герцог Лотарингії і Тоскани, Люксембурга, герцог Бургундії, Брабанту, Мілана і Мантуї, граф Фландрії, Горізії (Гюрцу), маркграф Бургау народився 5 травня 1747 р. у Відні. Будучи третім сином і дев'ятою дитиною імператора Франца I Лотарингського та імператриці Марії-Терези він успадкував від матері добре, великодушне серце, а від батька - тверезий розум і педантичність, сильну чуттєвість, що проявилось в 17 дітях. З братів і сестер найближче до нього був Карл Йосип (старший від Леопольда всього на 2 роки), а відносини з найстаршим братом - наслідним принцем Йосипом (майбутнім імператором Священної Римської Імперії Йосипом II) складались часто напружено. Леопольд був швидко втягнутий в хитро-сплетіння габсбурзько-лотарингської політики. Спочатку він повинен був одружитися із спадкоємицею Модени Беатричі Д'Есте і стати господарем цієї країни, але після смерті брата Карла Йосипа в 1761 р. він як наступний за віком брат повинен був стати ерцгерцогом Тоскани, а отже одружитися з Марією Людовикою інфантою Іспанії. 16 лютого 1764 р. у Мадриді відбулось вінчання, правда наречені побачились вперше тільки в серпні 1765 р., власне на самому весіллі в м. Інсбруку (Тироль). А оскільки 18 серпня 1765 р. імператор Франц I помер, то наступник

Петро-Леопольд перетворився відразу на великого герцога Тоскани і виїхав з дружиною до Флоренції, де аж до 1790 р. правив, прославившись, як один із самих значних правителів, що були на італійських тронах XVIII сторіччя.

Імператор Йосип II ставився до правління брата Пьетро-Леопольда (так Леопольда офіційно називали в Італії) з великою підозрою. В 1784 р. він примусив брата підписати договір, згідно з яким після смерті Йосипа II і вступу на престол Леопольда чи його старшого сина Франца, Тоскана мала бути приєднана до Австрійської монархії. Цілком зрозуміло, що, ставши імператором в 1790 р., Леопольд II відразу цей документ розірвав, оскільки хотів "зберегти тепер і в майбутньому встановлений його Величністю батьком (Францом I Лотарингським) наслідування тосканського трону другим по народженню принцем". Цей порядок зберігся аж до 1859 р. (Тоскана офіційно не належала Австрійській монархії).

Вибори імператора в 1790 р. багато імперських князів вважали слушним моментом для того, щоб забрати імперську корону у Габсбургів, але, коли дійшло до голосування, все пройшло добре для Леопольда.

В 1790 р. імператор Леопольд II уклав договір поміж непримиренними ворогами - Прусією і Австрією.

Леопольд відмовився від територіальних зазіхань після війни з Туреччиною, а Прусія відмовлялась від планів збільшення своєї території за рахунок Польщі і від підтримки всіх ак-

тигабсбурзьких рухів (в тому числі і в Австрійських Нідерландах та Угорщині). Всі надіялись на довге і мирне царювання доброго і мудрого імператора, "нового Тита", як тоді називали Леопольда II. В 1791 р. була навіть виконана опера Моцарта "La clemenza di Tito", написана для імператора.

Леопольд домігся миру в Австрійських Нідерландах, він пішов на поступки мадярам, які за це коронували його 15 листопада 1790 р. Угорським королем. Імператор надіслав 6 липня 1791 р. ноти Англії, Іспанії, Росії, Прусії, Неаполю і Сардинії із закликом приєднатися до нього для того, щоб покласти край експесам французької революції.

1 березня 1792 р. імператор раптово помер від запалення легенів. Поповзли чутки, що це якобінська чи масонська змова, але лікарі підтвердили діагноз. 15 травня померла і імператриця. Вони були поховані в сімейному Склепі каплиці.

Проправивши як імператор усього півтора року (з кінця вересня 1790 до 1 березня 1792 р.), Леопольд II залишив після себе порівняно мало нумізматичного матеріалу. Тому його монети серед основної маси монет Австрійської монархії трапляються не часто, хоча вони і були в обігу на території Західної України у Львівській, Івано-Франківській, Чернівецькій, Тернопільській та Закарпатській областях, про що свідчать окремі знахідки чи колекції та жіночі прикраси - салби, згарди, мониста, дукачі Буковини, Закарпаття і всієї Галичини.

Міні-каталог монет Леопольда II (1790-1792)*

Рік, номінал Задовільний Добрий Відмінний
F VF XF

**1 Геллер (1/8 крейцера), мідь.
Герб Бургау (ходили по всій імперії).**

Рік	Номінал	Задовільний F	Добрий VF	Відмінний XF
1790	H	20,-	85,-	150,-
1791	H	15,-	75,-	120,-
1792	H	20,-	85,-	150,-

1/2 крейцера, мідь. Герб Бургау.

Рік	Номінал	Задовільний F	Добрий VF	Відмінний XF
1791	H	-	-	-
1792	H	25,-	100,-	200,-

1 крейцер, мідь. Герб Бургау.

Рік	Номінал	Задовільний F	Добрий VF	Відмінний XF
1791	H	25,-	120,-	250,-
1792		25,-	110,-	230,-

3 крейцера, срібло, Герби Бургау.

Рік	Номінал	Задовільний F	Добрий VF	Відмінний XF
1791	H	25,-	110,-	230,-
1792	H	25,-	110,-	230,-

**3 крейцера, срібло (портретні)
з імперським орлом.**

Рік	Номінал	Задовільний F	Добрий VF	Відмінний XF
1790	A	25,-	100,-	220,-
1791	A	20,-	85,-	150,-
	B	15,-	75,-	120,-
1792	A	20,-	85,-	150,-
	B	25,-	110,-	230,-
	G	30,-	130,-	250,-

10 крейцерів, срібло.

Рік	Номінал	Задовільний F	Добрий VF	Відмінний XF
1790	A	20,-	85,-	150,-
1791	A	20,-	85,-	150,-
	B	22,-	90,-	160,-
	H	-	-	-
1792	A	20,-	85,-	150,-
	B	15,-	75,-	120,-
	E	-	-	-

Рік, номінал Задовільний Добрий Відмінний
F VF XF

20 крейцерів, срібло

Рік	Номінал	Задовільний F	Добрий VF	Відмінний XF
1790	A	22,-	90,-	200,-
1791	A	15,-	70,-	120,-
	B	12,-	60,-	100,-
	E	15,-	70,-	120,-
	F	20,-	90,-	170,-
	G	15,-	70,-	120,-
	H	17,-	75,-	130,-
1792	A	12,-	60,-	100,-
	B	12,-	60,-	100,-
	E	18,-	85,-	150,-
	F	20,-	90,-	170,-
	G	17,-	75,-	130,-
	H	18,-	85,-	150,-

1/2 талюра (1 гульден), срібло.

Рік	Номінал	Задовільний F	Добрий VF	Відмінний XF
1790	A	200,-	800,-	1400,-
1792	A	200,-	800,-	1400,-

Королівський (коронаційний) талюр, срібло.

Рік	Номінал	Задовільний F	Добрий VF	Відмінний XF
1790	A	300,-	1200,-	2000,-
1790	A	220,-	1000,-	1800,-
1791	A	220,-	1000,-	1800,-
1792	A	220,-	1000,-	1800,-

Талюр (2 гульдени), срібло.

* До каталога не увійшли монети Леопольда II із золота.

Імператриця Марія-Терезія
(1740-1780 рр.), мати Леопольда II.

Імператор Йосип II
(1765-1790 рр.), брат Леопольда II.

Регалії імператора Священної Римської імперії
Німецької нації.

Орден Золотого Руна на геральдичному ланцюгу.

Рік, номінал	Задовільний F	Добрий VF	Відмінний XF
--------------	------------------	--------------	-----------------

Випуск для Угорщини

1/2 таляра (1 гульден = 1 форинту), срібло

1790	A	180,-	600,-	1200,-
1791	A	150,-	500,-	1000,-
1792	A	150,-	500,-	1000,-

Королівський (коронаційний) таляр, срібло

1790	A	320,-	1400,-	2200,-
------	---	-------	--------	--------

Таляр (2 форинта = 2 гульдена), срібло

1790	A	300,-	1200,-	2000,-
1791	A	320,-	1400,-	2200,-

**Монети італійських територій:
Гюрц і Горізія (графство)**

1/2 сольдо, мідь

1791	A	12,-	35,-	80,-
	F	12,-	35,-	80,-
1792	F	12,-	35,-	80,-

1 сольдо, мідь

1790	F	12,-	35,-	80,-
	H	12,-	35,-	80,-
1791	A	15,-	40,-	90,-
	F	12,-	35,-	80,-

Мантул (герцогство)

1/2 ліри, срібло.

1791	(б. м. д.)	100,-	150,-	250,-
------	------------	-------	-------	-------

1 ліра, срібло

1791	(б. м. д.)	100,-	150,-	250,-
------	------------	-------	-------	-------

Мілан (герцогство)

1 ліра, срібло

1790	(б. м. д.)	130,-	200,-	300,-
1791	(б. м. д.)	150,-	220,-	350,-

Австрійські Нідерланди

1 ліард (мідь)

1791		12,-	35,-	80,-
1792		15,-	40,-	90,-

Рік, номінал Задовільний F Добрий VF Відмінний XF

2 ліарди (мідь)

1791	15,-	40,-	90,-
1792	15,-	40,-	90,-

10 ліардів (срібло)

1791	25,-	100,-	220,-
1792		(невідомі, різні)	

14 ліардів (срібло)

1790	155,-	500,-	1.000,-
1791	25,-	100,-	220,-
1792	22,-	85,-	200,-

1/4 кронталяра, срібло

1790	A	40,-	170,-	250,-
1791	A	40,-	170,-	250,-
	B	40,-	170,-	250,-
	H	40,-	170,-	250,-
1792	A	40,-	170,-	250,-
	B	50,-	190,-	300,-

1/2 кронталяра, срібло

1790	A	50,-	200,-	300,-
1791	H	50,-	200,-	300,-
1791	M	50,-	200,-	300,-

1/2 гроціоно = 1/2 кронталяра)

1792	H	50,-	200,-	300,-
------	---	------	-------	-------

Кронталяра (гроціоно), срібло

1790	A	100,-	250,-	350,-
1791	H	120,-	270,-	375,-
	M	150,-	300,-	400,-
1792	H	100,-	250,-	350,-
	M	120,-	270,-	375,-

Випуск для Великого герцогства Люксембурга

1 соль (1 соль = 4 ліардам), мідь

1790	H	25,-	80,-	150,-
------	---	------	------	-------

Рік, номінал Задовільний F Добрий VF Відмінний XF

3 соли (12 ліардів), срібло

1790	H	35,-	100,-	300,-
------	---	------	-------	-------

6 соли, срібло

1790	H	30,-	90,-	275,-
------	---	------	------	-------

Монетні двори:

- A - Відень
- B - Кремніц (Угорщина)
- E - Карлсбург (Трансильванія)
- F - Халь (Тироль)
- G - Нагибанья (Угорщина)
- H - Гонцбург (Бургау)
- M - Мілан
- Б. м. д. - монетний двір відсутній
- Голова ангела - Брюссель.

Список літератури

1. Шилинг А., Циглер В. Кайзеры. Священная Римская империя, Австрия, Германия. - Ростов-на-Дону: Феникс, 1997.
2. "Austria". Muenzkatalog 1790-1991: Wien, 1992.
3. Standard catalog of world coins, 18th century edits 1701-1800/by C. L. Krause and Clifford Mishler, Colin R. Bruce II; "Krause publication", 2nd edition, 1998.
4. Eva Szaivert. Muenzkatalog Osterreich von 1740 (M. Theresia) 1990/ Battenberd, 1991.
5. Кагрян О., Огуй О., Пивоваров О. Грошовий обіг на Західно-Українських землях у другій половині XVIII століття // Українська нумізматика і боністика. - 2000. - № 1.

Узгодження монетних систем провінційних земель з австрійською валютою за час правління Леопольда II

- 6 шелягів = 2 грошам = 1 крейцеру (Галичина і Волинь, Буковина)
- 15 крейцерів - 1 злот (Галичина)
- 1 геллер = 1/8 крейцера
- 1 пфеніг = 1/4 крейцера
- 1 гульден = 1/2 таляра = 1 форинту (Угорщина)
- 1 таляр (конвенційний) = 0,9 кронталяра = 120 крейцерам
- 1 кронталяра (Авст. Нідерланди) = 54 соли = 216 ліардам
- 1 крейцер = 1,6-1,8 ліарда
- 1 таляр = 0,9 кронталяра (хоча здебільшого 1 таляр рівнявся 1 кронталяру)
- 4 ліарди = 1 соль (Австр. Нідерланди, Люксембург)
- 1 кронталяра = 1 гроціоно (Австр. Італія: Ломбардія (Мілан), Венеція, Горізія, Мантуя)
- 6 лір = 1 скудо = 120 сольдо = 4/5 гроціоно (Австр. Італія)
- 1 таляр = 1 скудо **
- 1 ліра = 20 крейцерам **

** Фактично до 1814 р. скудо дорівнював 107-110 крейцерам і тільки з 1814 року фактично став рівним конвенційному талюру в 120 крейцерів, а 1 ліра = 20 крейцерам. Але для спрощення можемо вважати, що 1 конвенційний таляр = 1 кронталяру = 1 скудо = 120 крейцерам